

MINISTRIA E ARSIMIT E SHKENCËS DHE E TEKNOLOGJISË

PLANI DHE PROGRAMI MËSIMOR

Për klasën e parë fillore

Prishtinë, gusht 2003

Kryredaktor

Isuf Zeneli

Redaktorë:

Xhavit Rexhaj

Ramush Lekaj

Ilaz Zogaj

Arbër Salihu

Bajram Shatri

Lektura dhe korrektura:

Arif Demolli

Miranda Kasneci

UNMIK

INSTITUCIONET E PËRKOHSHME VETËQEVERISËSE
PROVISIONAL INSTITUTIONS OF SELF- GOVERNMENT
PRIVREMENE SAMOUPRAVNE INSTITUCIJE
Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
Ministry of Education, Science & Technology
Ministarstvo za Obrazovanje, Nauku i Tehnologiju

UDHËZIM ADMINISTRATIV

LËNDA: ZBATIMI I PLANIT DHE PROGRAMIT PËR KLASËN E PARË
NR: MASHT 53/01B/2003
DATE: 15 gusht 2003

Në bazë të nenit 6.1 paragrafi (b), si dhe nenit 7.1 të Ligjit mbi Arsimin Fillor dhe të Mesëm dhe në përputhje me Rregulloren numër 2001/19 të datës 13 shtator 2001 mbi degen e Ekzekutivit të Institucioneve të Përkohshme të Vetëqeverisjes në Kosovë, Ministria e Arsimit, Shkencës dhe e Teknologjisë nxjerr këtë Udhëzim Administrativ.

Neni 1

1.1. Qëllimi i këtij udhëzimi është zbatimi i Planit dhe programit mësimor për klasën e parë, si rezultat i ristrukturimit të sistemit të arsimit fillor.

Neni 2

2.1. Plani dhe programi i ri për klasën e parë i është bashkangjitur këtij Udhëzimi Administrativ.

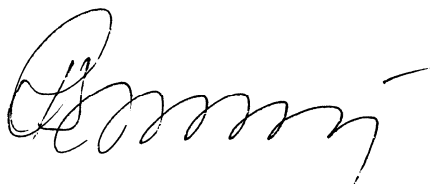
Neni 3

3.1. Ky Plan dhe program për klasën e parë zbatohet nga viti shkollor 2003/2004.

3.2. Me zbatimin e Planit dhe të programit të klasës së parë shfuqizohen planet dhe programet e deritashme të klasës së parë të shkollës fillore.

Neni 4

4.1. Ky udhëzim hyn në fuqi më 15 gusht 2003.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Rexhep Osmani', with a horizontal line extending from the end of the signature.

Mr. Rexhep Osmani, Ministër

PËRMBAJTJA

Udhëzim administrativ, **3**

UDHËZIME PËR ZBATIMIN E PROGRAMEVE MËSIMORE, 7

I. Hyrje, **7**

II. Qëllimet, **8**

III. Vlerësimi, **10**

IV. Udhëzime metodologjike, **13**

V. Mjetet mësimore, **14**

VI. Plani mësimor i lëndës, **14**

VII. Udhëzime të përgjithshme, **15**

VIII. Organizimi i procesit mësimor, **15**

GJUHË SHQIPE, 19

MATEMATIKË, 31

ARTET

EDUKATË MUZIKORE, **45**

EDUKATË FIGURATIVE, **53**

TEKNOLOGJI

PUNËDORE, **61**

EDUKATA FIZIKE DHE SPORTIVE, 71

UDHËZIME PËR ZBATIMIN E PROGRAMEVE MËSIMORE

I. HYRJE

Arsimi përfaqëson fushëveprimtarinë prirëse të zhvillimeve shoqërore, politike dhe ekonomike të Kosovës.

Vizionin për krijimin e një shkolle bashkëkohore sipas standardeve më të avancuara ndërkombëtare, që filloi pas përfundimit të luftës, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (MASHT) po e realizon duke ndërmarrë hapa të gjithanshëm dhe praktikë në të gjitha fushat e veprimit.

Në këtë ndërmarrje me rëndësi historike për zhvillimin dhe për përpunimin e shoqërisë kosovare, MASHT synon të ndryshojë pikëpamjet në procesin e ndërtimit të individit me një vizion të qartë për të ardhmen e tij dhe të vendit të tij.

Kjo krijon parakushtet e nevojshme për integrimin e individit dhe të shoqërisë kosovare në lëvizjet politike, në zhvillimet ekonomike, intelektuale, shkencore e teknologjike, si dhe në zhvillimet social-kulturore të vendeve të përparuara evropiane dhe botërore.

Zhvillimi i Planit dhe programit lëndor mbështet mbi bazën e një procedure të mirëfilltë shkencore, si nga forma, qasja metodologjike, organizimi dhe ndërtimi i përmbajtjes së lëndës, ashtu edhe nga parashtimi i rezultateve të të nxënit, mjetet mësimore, metodat, teknikat dhe instrumentet e vlerësimit.

Grupet punuese profesionale për zhvillimin e planeve dhe programeve ishin vazhdimisht në rrjedhë të zhvillimeve të reja në arsim dhe në konsultim me ekspertët ndërkombëtarë. Në këtë proces të zhvillimit të planprogrameve, i cili qëndron mbi bazën e strategjisë afatgjatë të MASHT-së, ndihmë të konsiderueshme kanë dhënë UNICEF-i, agjencitë dhe qeveritë e disa shteteve.

Procesi do të kryhet në faza të caktuara në të tri nivelet e shkollimit (nivele të parë I-V, nivele të dytë VI-IX dhe nivele të tretë X-XII ose XIII). Në fazën e parë (2003) është bërë zhvillimi i planeve dhe i programeve lëndore për klasën I.

Vëmendje e veçantë i është kushtuar kultivimit të qëndrimit pozitiv ndaj të nxënit, inkurajimit të nxënësve që të angazhohen në mënyrë të arsyeshme në përmbushjen e kërkesave shkollore, zhvillimit të shkathtësive në jetën e përditshme, gjithmonë duke pasur parasysh karakteristikat e zhvillimit fizik dhe psikologjik në këtë moshë.

Realizimi i qëllimit të këtij Plani dhe programi do të varet nga puna e përkushtuar e mësimitdhënësve, të cilëve edhe u kushtohet ky plan dhe program. Për ta lehtësuar zbatimin e këtij plani dhe programi mësimor, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë do të organizojë kohë pas kohe cikle ligjëratah me mësimitdhënës të udhëhequr nga ekspertë fushash përkatëse me një udhëzim shtojcë të këtij plani dhe programi.

II. QËLLIMET

Plani dhe programi mësimor për klasën e parë ka për qëllim:

- vazhdimin e ndërtimit të vlerave shpirtërore të nxënësit dhe
- konsolidimin e diturive, ngritjen, orientimin e prirove dhe të shkathtësive në ndërtimin e së ardhmes së tyre.
- Inkurajimin e nxënësve për të marrë iniciativë e veprim të parur në rrethin familjar e më gjërë, duke rrespektuar rregullat themelore të sjelljes në grup.

Grupet punuese për zhvillimin e planeve dhe të programeve në përshtatshmëri me përmbajtjen i kanë zgjedhur objektivat e përgjithshëm dhe specifike për sendërtimin e qëllimeve të lartëshënuara nga të cilat në mënyrë të qartë janë përcaktuar edhe rezultatet e pritura në përfundim të klasës së parë.

III. VLERËSIMI

Vlerësimi është proces i mbledhjes sistematike, i analizimit dhe interpretimit të informatave me qëllim të përcaktimit se deri në çfarë shkalle nxënësi i ka zotëruar objektivat udhëzuese. Ai duhet të mbështetet në objektivat e dijes (rezultatet e pritura) të programit të lëndës përkatëse dhe të nivelit përkatë.

Ky proces mbështetet në disa parime themelore siç janë:

- përcaktimi i qëllimit dhe i përparësive në procesin e vlerësimit;

- zbatimi i instrumenteve adekuate të matjes në përputhje me qëllimin në mënyrë që të matet ajo që është synuar të matet;
- sigurimi i cilësisë së informatave për arritshmërinë e rezultateve të nxënësit përmes matjes dhe vlerësimit të vazhdueshëm;

III. 1. Instrumentet e vlerësimit

Mësimdhënësi i lëndës dhe shkolla duhet të zgjedhin dhe të zbatojnë një numër të mjaftueshëm instrumentesh për matje dhe vlerësim, siç janë:

- vrojtimi;
- pyetësi (vetëvlerësimi);
- raporti me shkrim i një pune praktike apo një hulumtimi;
- të shprehurit me gojë;
- të shprehurit me shkrim;
- fleta kontrolluese (përdoret për shkathhtësitë manovruese të nxënësit);
- dosja apo portofoli (vetëvlerësimi);
- testi i bazuar në kritere dhe objektiva;
- testi i arritshmërisë i ndërtuar nga kërkesa (pyetje):
 - me përgjigje alternative të shumta;
 - me përgjigje të hapuar të shkurtra;
 - me përgjigje të hapura të zgjeruara etj.

dhe çdo instrument tjetër që mësimdhënësi e vlerëson të nevojshëm.

Çdo shkollë vendos standardet apo kriteret me anën e së cilave përcaktohet shkalla e arritshmërisë në fund të procesit mësimor për klasën e parë.

III. 2. Shkalla e përfitimit

Në fund të vitit mësimor çdo nxënës duhet të arrijë njërën prej shkallëve të përfitimit të arritshmërisë:

- shkëlqyeshëm (arritje shumë e lartë);
- shumë mirë (arritje e lartë);
- mirë (arritje mesatare);
- mjaftueshëm (arritje e kufizuar) dhe
- pamjaftueshëm (arritje e pamjaftueshme).

Shkalla e përfitimit të arritshmërisë varet drejtpërdrejt nga standardet e arritshmërisë (shiko tabelën më poshtë) të cilat bazohen në:

Objektivat e përgjithshëm	Arritje shumë e lartë 90%	Arritje e lartë 80%	Arritje e kënaqshme 60%	Arritje e kufizuar 40%	Arritje e pamjaftueshme
<i>Njohja e lëndës</i>	Aftësi shumë e lartë në njohjen dhe në zbatimin e njohurive të lëndës në situata të thjeshta.	Aftësi e lartë në njohjen dhe në zbatimin e njohurive të lëndës në situata të thjeshta.	Aftësi mesatare në njohjen dhe në zbatimin e njohurive të lëndës në situata të thjeshta.	Aftësi e kufizuar në njohjen dhe në zbatimin e njohurive të lëndës në situata të thjeshta.	Aftësi jo e mjaftueshme në njohjen dhe në zbatimin e njohurive të lëndës në situata të thjeshta.
<i>Të kuptuarit e proceseve shkencore</i>	Aftësi shumë e lartë e të kuptuarit dhe e zbatimit të fakteve, parimeve, relacionit shkak pasojë, mbledhjes dhe organizimit të informacioneve, të gjykuarit e thjeshtë.	Aftësi e lartë e të kuptuarit dhe e zbatimit të fakteve, parimeve, relacionit shkak pasojë, mbledhjes dhe organizimit të informacioneve, të gjykuarit e thjeshtë.	Aftësi e kënaqshme e të kuptuarit dhe e zbatimit të fakteve, parimeve, relacionit shkak pasojë, mbledhjes dhe organizimit të informacioneve, të gjykuarit e thjeshtë.	Aftësi e kufizuar e të kuptuarit të detyrave dhe të proceseve shkencore	Aftësi e pamjaftueshme e të kuptuarit të detyrave dhe të proceseve shkencore
<i>Të menduarit kritik</i>	Aftësi e lartë e të menduarit kritik në situata komplekse si: njohja me informacione relevante, zgjidhja e problemeve, duke zbatuar parimet dhe ushtrimet e interpretueshme.	Aftësi e të menduarit kritik në situata komplekse, si: njohja me informacione relevante, zgjidhja e problemeve duke zbatuar parimet dhe ushtrimet e interpretueshme.	Aftësi e kufizuar e të menduarit kritik në situata komplekse s : njohja me informacione relevante, zgjedhja e problemeve, duke zbatuar parimet dhe ushtrimet e interpretueshme.		
<i>Shkathtësitë manovruese</i>	Shkallë e kënaqshme e përfitimit në shkathtësitë manovruese.			Shkallë e ulët e përfitimit (disa) në shkathtësitë manovruese.	

IV. UDHËZIME METODOLOGJIKE

Përzgjedhja e metodave mësimore është në kompetencë të mësimit-dhënësit të lëndës. Ajo bëhet në përshtatje me nevojat dhe kërkesat e nxënësve, me veçoritë e përmbajtjes së temave mësimore, me bazën didaktike, me nivelin e formimit të nxënësve etj.

Metodat dhe teknikat e punës me nxënës duhet kombinuar, të jenë sa më të larmishme, ngase nxitin dinamikën e orës, thyejnë monotoninë dhe motivojnë nxënësit për mësim.

Metodat dhe teknikat e mësimdhënies janë po aq të larmishme sa edhe vetë llojet e mësimnxënies. Mësimdhënësi mund të përdorë disa teknika dhe metoda mësimore të kombinuara për të arritur rezultate sa më të larta gjatë procesit mësimor.

Duke synuar përmbushjen e kërkesave për nxënie cilësore sugjerohen disa metoda dhe teknika të ndryshme:

- shpjegimi dhe sqarimi;
- të shprehurit me gojë;
- të shprehurit me shkrim;
- të mësuarit problemor;
- diskutimi (debati);
- puna në grupe;
- demonstrimi dhe interpretimi;
- teknika e të menduarit kritik;
- shtrim idesh (brainstorming);
- vetëhulumtimi (kërkimi).
-

Për tema të caktuara që karakterizohen me informacione të bollshme gjejn zbatim edhe ligjërata ndërvepruese e kombinuar me veprimtari praktike.

Për tema mësimore të caktuara mund të shfrytëzohen me sukses mësimi në natyrë, eskursione të ndryshme studimore, vizita institucioneve të ndryshme etj.

Në të gjitha rastet zbatimi i metodave apo i teknikave mësimore të lartpërmendura duhet të shoqërohet me përdorimin e materialeve dhe të mjeteve përkatëse didaktike, pa të cilat nuk mund të arrihen rezultatet e pritura.

V. BURIMET DHE MJETET MËSIMORE

Që të realizohet mësimdhënia dhe mësimnxënia pasojëive e këtij plani dhe programi, mësimdhënësit dhe nxënësit duhet të shfrytëzojnë burime dhe mjete të ndryshme informimi. Deri tash burimi kryesor informimi ishte teksti shkollor i lëndës përkatëse. Nëse mungon një teksti adekuat për lëndën përkatëse, mësimdhënësit dhe nxënësit kanë mundësi të shfrytëzojnë tekste të ndryshme nga klasat paraprake dhe vijuese për

lëndën përkatëse si dhe materiale të tjera plotësuese me qëllim sigurimi të një baze shkencore për dituritë dhe përvojën e fituar.

Krahas teksteve të ndryshme shkollore sugjerojmë të përdoren edhe materiale të tjera informimi:

- doracakë, atlasë, broshura;
- gazeta, revista profesionale dhe shkencore;
- fotografi, posterë, afishe, skema, diagrame, harta, tabela;
- modele, figura, makete;
- fotoslajde, filma, videokaseta;
- programe të kopjuterëve, interneti, CD-të etj.

Është kompetencë e arsimtarit që, varësisht nga kushtet në të cilat punon, shkolla të zgjedhë burimin e informacionit dhe mjetet ndihmëse mësimore, duke i kushtuar vëmendje baraspeshës së të dhënave gojore, vizuele, auditive dhe audiovizuele, me theks të veçantë në atë që është qenësore për t'u mësuar.

Kjo liri e të zgjedhurit të burimeve mësimore duhet t'i takojë edhe nxënësit.

VI. PLANI MËSIMOR I LËNDËS

Nr.	Lëndët mësimore	Numri i orëve	Përqindja
1	Gjuhë shqipe	259	35
2	Matematikë	185	25
3	Edukatë muzikore	74	10
4	Edukatë figurative	74	10
5	Punëdore	37	5
6	Edukatë fizike dhe sportet	74	10
7	Zgjedhore: a) orë plotësuese nga lëndët e obligueshme; b) edukimi qytetar, etika, artet e interpretimit, kurse shëndetësore, të drejtat dhe liritë e njeriut, arsimimi për ndërmarrës, TIK; c) mjedisi jetësor; d) kohë për ekskursionet/shetitje dhe veprimtari për zhvillimin individual.	37	5
	Gjithsej:	740	100.0

ORGANIZIMI I PROCESIT MËSIMOR

Mësimi i rregullt

Plani dhe programi mësimor i klasës së parë duhet të realizohet për jo më pak se 37 javë të obliguara me ligj, ose 185 ditë të përcaktuara me kalendarin shkollor në vitin kalendarik shkollor 2003 / 04.

Në strukturën e këtij plani dhe programi mësimor të klasës së parë janë përfshirë këto fusha dhe lëndë mësimore:

Mësimi zgjedhor

Pjesa sipas zgjedhjes në Plan dhe në program i mbetet shkollës në dispozicion, ajo ka të bëjë me autonominë e shkollës.

Vendimi për pjesën e Planit dhe të programit sipas zgjedhjes duhet të merret mbi bazë të këshillave, ku do të përfshihen nxënësit, mësuesit, prindërit dhe faktorët e tjerë të interesuar. Ky vendim duhet të merret në organet profesionale të shkollës më së largu deri më 15 shtator.

Shkolla e bënë zgjedhjen, duke përfillur nevojat dhe kërkesat individuale të nxënësve. Këto orientime lejojnë hapësirë për një veprimtari më të individualizuar në shkollë, njëkohësisht ofrojnë standarde për një proces arsimor më cilësor dhe të barabartë, pavarësisht nga dallimet midis nxënësve.

Kurset dhe veprimtaritë sipas zgjedhjes mund të sugjerohen nga ana e Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe të Teknologjisë, ose mund t'i propozojë shkolla. Zgjedhja mund të bëhet në:

- a) orë plotësuese nga lëndët e obligueshme (p.sh. 1 ose 2 orë mësimi në gjuhën amtare, gjuhë të huaj, matematikë ose për ndonjë lëndë tjetër mësimore);
- b) futjen e lëndëve/kurseve të reja (p.sh. edukimi qytetar, etika, artet e interpretimit, kurse shëndetësore, të drejtat dhe liritë e njeriut, arsimimi për ndërmarrës, teknologjia e informimit dhe e komunikimit etj.);
- c) tema nga jeta (si p.sh. mbrojtjen e mjedisit jetësor, tema të integruara etj.)
- d) kohë për ekskursione/shëtitje dhe veprimtari për zhvillimin individual.

Në bazë të kësaj shkolla ka mundësinë e angazhimit më me përgjegjësi në hartimin e programeve të nevojshme për lëndët/kurset e ofruara, gjithnjë duke pasur për bazë planin dhe programin nga lëndët e obliguara dhe në përmbushjen e nevojave dhe të kërkesave themelore të nxënësve, që të sigurohen mundësi të barabarta për të gjithë. Nga MASHT mund të kërkohej ndihmë për materialet e nevojshme për kurset e zgjedhura nga shkolla.

Pasi shkolla të vendosë për pjesën zgjedhore të planit dhe të programit (orë plotësuese nga lëndët e obligueshme apo lëndëve/kurseve tjera), zgjidhet kuadri adekuat për udhëheqjen e mësimit në këto lëndë/kurse gjatë zbatimit.

Kur shkolla sipas kërkesave dhe nevojave të nxënësve vendos për një zgjedhje të tillë, udhëheqja e mësimit bëhet e obligueshme, siç bëhet edhe informimi i zyrës rajonale të arsimit dhe drejtorisë komunale të arsimit.

Kohëzgjatja e mësimit zgjedhor në kurset e ofruara përcaktohet nga organet profesionale të shkollës, varësisht nga plotësimet e kërkesave dhe përmbushjes së nevojave të nxënësve.